

BEYAZ RUSYA'NIN CANLI HAYVAN VE HAYVANSAL ÜRÜNLER DIŞ TİCARETİ VE REKABET GÜCÜ ANALİZİ

BELARUS'S FOREIGN TRADE OF LIVE ANIMALS AND ANIMAL PRODUCTS AND COMPETITIVENESS ANALYSIS

Güçgeldi BASHIMOV¹

Öz

Hayvancılık, Beyaz Rusya'da ekonominin ayrılmaz parçasını oluşturmaktadır. Günümüzde hayvansal ürünler Beyaz Rusya'nın önemli bir ihrac kalemini oluşturmaktadır. Beyaz Rusya'nın canlı hayvan ve hayvansal ürünler ihracatı son 15 yıllık dönemde 10 kattan fazla bir artış göstererek 270 milyon dolardan 3,2 milyar dolara ulaşmıştır. Hayvan ve hayvansal ürünler toplam ihracatın %9'unu oluşturmaktadır. Bu çalışmada Beyaz Rusya'nın hayvansal ürünler ticaretindeki rekabet gücü analiz edilmiştir. Çalışmada Balassa'nın Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) indeksi kullanılmıştır. Araştırma ikincil verilere dayanmaktadır. Bu araştırma 2001-2014 dönemini kapsamakta ve dış ticaret verileri Uluslararası Ticaret Merkezinin istatistiki verilerinden derlenmiştir. Araştırma bulgularına göre Beyaz Rusya'nın HS 02 ve HS 04 ürün gruplarında karşılaştırmalı avantaja sahipken, diğer HS 01 ve HS 05 ürün gruplarında ise karşılaştırmalı dezavantaja sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Beyaz Rusya, İhracat, Karşılaştırmalı Üstünlük

Abstract

Livestock are an integral part of the economy in Belarus. Today, animal products are important export commodities for Belarus. Belarus's exports of live animal and animal products increased more than 10 times from \$270 million to \$3.2 billion in the last 15 years. Live animals and animal products accounted for 9% of total merchandise exports. In this study, the competitiveness of animal products of Belarus was analysed. This study used Balassa's Revealed Comparative Advantage (RCA) index. The study is based on secondary data. The data were obtained from the International Trade Centre (ITC) database. In study export data for the period 2001-2014 was used. According to the research findings Belarus has a comparative advantage in the HS 02 and HS 04 product groups. The other HS 01 and HS 05 products groups have a comparative disadvantage.

Keywords: Belarus, Export, Comparative Advantage

¹ Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, guyc55@gmail.com

1. Giriş

Hayvancılık sektörü, ulusal geliri artırması, kırsal alanda işsizliği azaltması ve birçok sanayi dallarına hammadde sağlaması nedeniyle ülke ekonomilerine önemli düzeyde katkıda bulunmaktadır. Günümüzde hayvancılık geliştirmekte olan birçok ülke ekonomileri için hayati önem taşımaktadır. Hayvancılık sektörü dünya genelinde en az 1,3 milyar kişiyi istihdam etmekte ve geliştirmekte olan ülkelerde 600 milyon çiftçi ailesinin geçim kaynağını oluşturmaktadır. Hayvancılık, özellikle kırsal toplumlar için önemli bir risk azaltıcı faaliyet olmakla birlikte aynı zamanda da önemli bir besin kaynağını oluşturmaktadır. Mevcut durumda hayvancılık geliştirmekte olan ülkelerde en hızlı büyüyen tarımın alt sektörlerinden birisidir. Geliştirmekte olan ülkelerde hayvansal üretimin tarımsal GSYİH içindeki payı %33'dür ve bu oran hızla artmaktadır (Thornton, 2010: 2853).

Hayvancılık sektörü sadece ülke ekonomilerine katkı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda sağlıklı ve dengeli beslenmenin sağlanması bakımından da son derece önemli bir sektördür. İnsan beslenmesinde özellikle hayvansal gıdalar temel stratejik ürünler arasında ilk sıralarda yer almaktadır (Çukur ve Saner, 2005: 39). Dünya nüfusunda görülen hızlı artış, kentleşme ve toplumsal refahın artması ile birlikte hayvansal ürünlere olan talep her geçen gün artmaktadır. Günümüzde sağlıklı ve dengeli beslenme için hayvansal gıdalar hayati bir öneme sahiptir (Bashimov, 2013: 197).

Hayvancılık sektörü bütün dünyada olduğu gibi Beyaz Rusya'da da gıda güvenliğinin sağlanması, işsizliğin azaltılması ve ulusal gelirin artırılması açısından önem arz etmektedir. Beyaz Rusya sahip olduğu iklim ve arazi koşulları nedeniyle hayvancılık sektörünün gelişmesi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. FAO verilerine göre ülkenin toplam tarım alanı 8,7 milyon hektar, işlenen tarım arazisi varlığı 5,5 milyon hektar ve mera alanı ise 3 milyon hektardır. Ülke nüfusunun %22'si kırsal alanlarda yaşamakta ve önemli bir bölümü de tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Hayvancılık ve özellikle et ve süt mamulleri üretimi tarımsal üretimin önemli bir kolunu oluşturmaktadır. Mevcut durumda Beyaz Rusya'nın büyükbaş hayvan varlığı 4,3 milyon baş, domuz varlığı 3,2 milyon baş ve küçükbaş hayvan varlığı 140 bin baş civarındadır. Hayvancılık sektörü sadece tarımsal üretime katkı sağlamakla kalmayıp aynı zamanda ihracatla ülke ekonomisine önemli düzeyde döviz girdisi sağlamaktadır. Son 15 yılda canlı hayvan ve hayvansal ürünler ihracatı 10 kattan fazla bir artış göstermiş ve 2014 yılında toplam hayvan ve hayvansal ürünler ihracatı 3 milyar doları geçmiştir.

Tarım ve hayvancılık sektörünün rekabet gücünü ölçmek için, ulusal ve uluslararası düzeyde çok sayıda araştırma yapılmıştır. Söz konusu çalışmalarda rekabet gücü göstergesi olarak Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler yaklaşımı esas alınmıştır. Bu çalışmalardan bazıları ise, Vlachos, 2001; Bojnec, 2003; Ferto ve Hubbard, 2003; Çoban vd., 2010; Erkan, 2012; Şahinli, 2012; Ishchukova ve Smutka, 2013; Bojnec ve Ferto, 2014; Carraresi ve Banterle, 2015; Bashimov, 2016 şeklinde sıralanabilir.

Bu çalışmanın ana amacı Beyaz Rusya'nın canlı hayvan ve hayvansal ürünler ticaretindeki rekabet gücünü analiz etmektir. Bu amaçla öncelikle Beyaz Rusya'nın canlı hayvan ve hayvansal ürünler dış ticareti incelenmiştir. Daha sonra ise Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler yaklaşımına göre Beyaz Rusya'nın hayvansal ürünler ticaretindeki rekabet gücü analiz edilmiştir.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmada Uyumlaştırılmış Mal Tanım ve Kod Sistemi (HS Code) kullanılmıştır. HS siteminde canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin kod numaraları sırasıyla HS 01 (Canlı hayvanlar), HS 02 (Etler ve yenilen sakatat), HS 04 (Süt ürünleri, yumurta ve bal) ve HS 05 (Diğer hayvansal menşeli ürünler). Araştırmada kullanılan veriler ikincil veriler olup, araştırmada kullanılan veriler Uluslararası Ticaret Merkezi'nin istatistik veri tabanından derlenmiştir. Araştırma 2001-2014 dönemini kapsamakta ve dış ticaret verileri dolar bazında verilmiştir.

Beyaz Rusya'nın hayvansal ürünler ticaretinde karşılaştırmalı üstünlüğünü belirleyebilmek için Balassa tarafından geliştirilen Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler indeksinden yararlanılmıştır. Balassa geliştirdiği AKÜ indeksini ilk kez 1965 yılında yayınlamış olduğu çalışmasında kullanmıştır. O zamandan beri AKÜ indeksi uluslararası ticarete uzmanlaşmayı ölçme konusunda birçok akademik çalışmalarda kullanılmaktadır (Laursen, 1998: 1). AKÜ indeksi bir ülkenin güçlü ve zayıf ihracatçı sektörlerini belirlemeye yönelik çalışmalarda kullanılmaktadır (Aiginger, 2000: 82; Bojnec ve Ferto, 2009: 418). AKÜ İndeksi, bir malın veya sektörün ülkenin toplam ihracatındaki payı ile söz konusu malın veya sektörün dünyanın toplam ihracatındaki payı arasındaki orandır. Balassa'nın AKÜ yaklaşımı, karşılaştırmalı üstünlüğün gerçek biçiminin ticaret sonrası verilerden gözlemlenebileceğini varsaymaktadır. Bu yaklaşım ile Balassa, bir ülkenin ilgili mal ya da sektörde 'açıklanmış' karşılaştırmalı avantaja sahip olup olmadığını belirlemeye çalışmaktadır (Şahinli, 2012: 93; Utkulu ve İmer, 2009: 29). Balassa'nın AKÜ indeksi aşağıdaki şekilde formüle edilmektedir:

$$AKÜ_{ij} = \left(\frac{X_{ij}}{X_i} \right) / \left(\frac{X_{jw}}{X_w} \right)$$

Burada, $AKÜ_{ij}$, 'i' ülkesinin 'j' sektörü için açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler indeksini, X_{ij} 'i' ülkesinin 'j' sektörünün ihracatını, X_i 'i' ülkesinin toplam ihracatını, X_{wj} 'j' sektörü dünya ihracatını ve X_w toplam dünya ihracatını göstermektedir. AKÜ indeksi 0 ile ∞ arasında bir değer almaktadır. Eğer indeks değeri birden büyükse o ülkenin ilgili sektörde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu söylenir. Başka bir deyişle, o endüstrinin ülkenin toplam ihracatı içindeki payı, dünya ticaretindeki payından daha büyüktür. Eğer indeks değeri birden az ise ülkenin ilgili sektörde karşılaştırmalı dezavantaja sahip olduğu söylenir (Vlachos, 2001: 43; Havrila ve Gunawardana, 2003: 108).

3. Bulgular

3.1. Hayvan Varlığı

Hayvansal üretim Beyaz Rusya'da tarımsal üretimin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Hayvansal üretim kırsal kalkınmada, yoksulluğun azaltılmasında ve kırsal nüfusun gelir dengesinin korunmasında önemli bir rolü bulunmaktadır. Beyaz Rusya'da hayvansal üretim toplam tarımsal üretimin %60'ını oluşturmaktadır (Smirnova, 2015: 120). Son 20 yılda hayvancılık sektörünün gelişmesine yönelik önemli miktarda sermaye tahsis edilmiştir. Bunun sonucunda ekonomik büyüklüğe sahip ticari işletmeler kurulmaya başlanmış ve büyük kapasiteli modern hayvancılık işletmelerinin sayısı hızla artış göstermiştir. Bunun sonucunda ülkenin hayvan varlığında önemli artışlar elde edilmiştir. Beyaz Rusya'nın hayvan varlığı 2014 yılı itibariyle 4,3 milyon baş sığır, 3,2 milyon baş domuz, 72 bin baş koyun, 68 bin baş keçi ve 45,7 milyon baş kümes hayvandır. 2000-2014 yılları arasında sığır sayısında önemli bir artış görülmezken, keçi sayısı %17 oranında bir artış söz konusudur. Buna karşın koyun sayısında %21'lik bir azalma göze çarpmaktadır. Aynı dönemde domuz varlığı %8 oranında azalmıştır. Kümes hayvan sayısı %66 oranında artış göstermiştir.

Tablo 1. Beyaz Rusya'nın Hayvan Varlığının Yıllara Göre Değişimi (Bin Baş)

Hayvan Varlığı	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Sığır	4.326	4.085	3.924	3.980	4.006	4.151	4.367	4.364
Domuz	3.566	3.372	3.287	3.545	3.597	3.781	3.989	3.267
Koyun	92	82	63	53	52	52	60	72
Keçi	58	66	63	67	71	75	73	68
Kanatlı Hayvan	27.400	26.200	24.559	28.500	29.400	34.100	39.900	45.700

Kaynak: FAO veri tabanı

3.2 Hayvansal Ürünler Üretimi

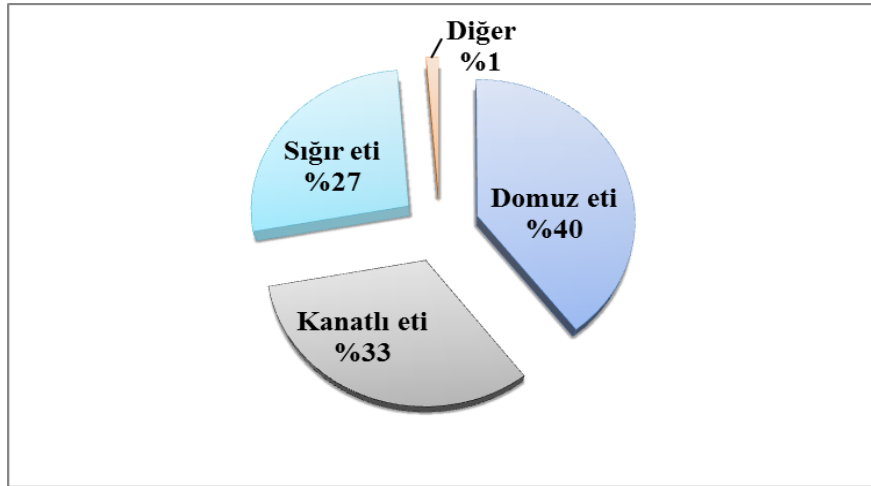
Beyaz Rusya’da hayvansal ürünler üretimi son 15 yıllık dönemde önemli düzeyde artış göstermektedir. En önemli hayvansal ürünler ise et ve süttür. Bu iki ürünün toplam hayvansal üretim değerindeki payları sırasıyla %54 ve %39’dur. Diğer önemli hayvansal ürünlerden biri de yumurtadır. Yumurtanın toplam hayvansal üretim değerindeki payı ise %6’dır (Akhramovich vd., 2015: 23). 2013 yılında Beyaz Rusya’da 1.172 bin ton et üretimi gerçekleştirilmiş ve 2012 yılına göre %7 artış sağlanmıştır. Aynı yılda süt üretiminde %2 ve yumurta üretiminde %5 artış sağlanmıştır. 2000-2013 döneminde toplam et üretimi %96, süt üretimi %48 ve yumurta üretimi %20 artmıştır. Aynı dönemde yün ve bal üretimi sırasıyla %48 ve %11 oranında azalmıştır.

Tablo 2. Önemli hayvansal ürünler üretim miktarı

Hayvansal Ürünler	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013
Et (Bin ton)	598	617	629	767	842	971	1.092	1.172
Süt (Bin ton)	4.490	4.772	5.149	5.895	6.224	6.624	6.766	6.640
Yumurta (Milyon adet)	3.288	2.922	2.950	3.336	3.312	3.536	3.846	3.961
Bal (Ton)	3.100	3.100	2.438	3.179	3.382	3.458	2.928	2.752
Yün (Ton)	184	154	112	94	88	84	96	96

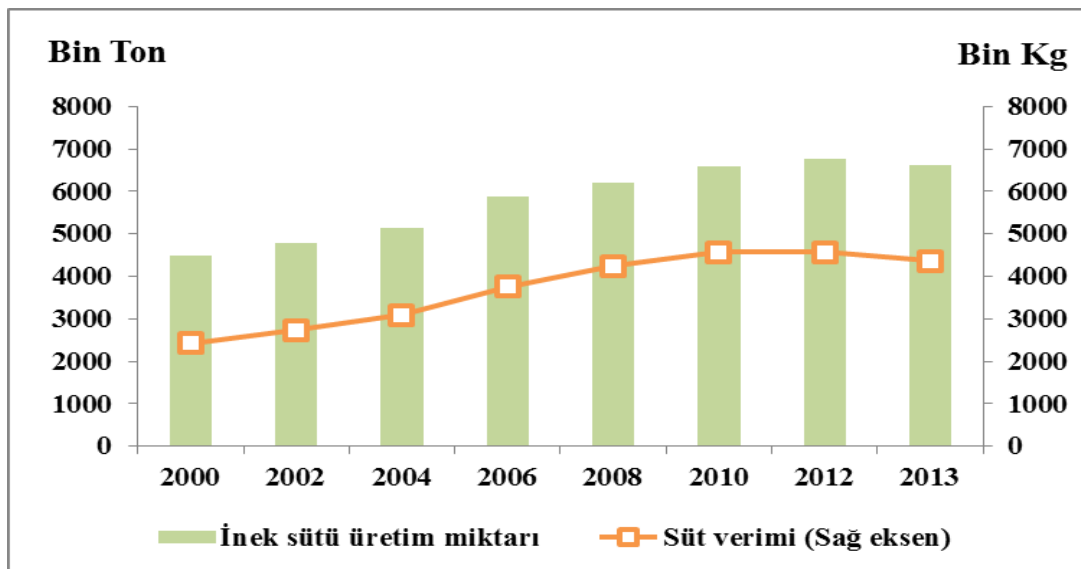
Kaynak: FAO ve Beyaz Rusya İstatistik Kurumu veri tabanı

Sığır yetiştiriciliği hayvansal üretimin en önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Sığır yetiştiriciliği yoğun olarak büyük ticari çiftliklerde yapılmaktadır. Et üretiminin büyük bir çoğunluğu domuz ve sığırdan karşılanmaktadır. Beyaz Rusya’da et üretiminin türelere göre dağılımı incelendiğinde en büyük payı 468 bin ton ile domuz eti almaktadır. Bununla birlikte sığır eti ve kanatlı eti üretiminde önemli artışlar elde edilmiştir. FAO verilerine göre 2013 yılında domuz etinin toplam et üretimdeki payı %40’dır. Bunu sırasıyla kanatlı eti (%32), sığır eti (%27) ve diğerleri (%1) izlemektedir. 2013 yılında domuz eti üretimi bir önceki yıla göre %5,8 artarak 468 bin ton; kanatlı et üretimi %8,8 artarak 384 bin ton; sığır eti üretimi %7,5 artarak 315 bin ton ve koyun eti üretimi %10 artarak 1,1 bin tona ulaşmıştır.

Şekil 1. Beyaz Rusya'da et üretiminin türlere göre dağılımı

Süt üretiminde de son yıllarda önemli artışlar kaydedilmiştir. FAO verilerine göre ülkede üretilen sütün %99,8'ini inek sütü ve %0,2'sini keçi sütü oluşturmaktadır. İnek sütü üretimi 2000 yılında 4,4 milyon ton iken, 2013 yılında %47,5 oranında artışla 6,6 milyon tona yükselmiştir. 2000 yılından bu yana süt üretimindeki yıllık ortalama artış oranı %4 olmuştur (Nivievskiy ve von Cramon-Taubadel, 2011: 7). Buna karşın sağılan hayvan sayısı %18 oranında azalmıştır. Dolayısıyla süt üretimindeki bu artış, hayvan başından elde edilen verim miktarının artmasından kaynaklanmaktadır. Süt veriminin artışında son yıllarda hayvanlar üzerinde yapılan ıslah çalışmalarının önemli derecede etkili olduğu söylenebilir (Smirnova, 2015: 121).

Şekil 2. Beyaz Rusya'da süt üretim ve hayvan başına süt verimindeki gelişmeler

3.3. Beyaz Rusya'nın canlı hayvan ve hayvansal ürünler dış ticareti

Beyaz Rusya taze ve işlenmiş et ve süt mamullerinde en önemli ihracatçı ülkelerden biridir. Beyaz Rusya'nın canlı hayvan ve hayvansal ürünler ihracatı 2001-2014 döneminde 10 kattan fazla artış göstererek 270 milyon dolardan 3,2 milyar dolara ulaşmıştır. Söz konusu dönemde canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin toplam ihracat içindeki payı da artmıştır. Örneğin, 2001 yılında canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin toplam ihracat içindeki payı %3,6, iken bu rakam 2014 yılında %9'a çıkmıştır. Toplam tarım ürünleri ihracatının %70'ini de et ve süt ürünleri oluşturmaktadır. Ülkede üretilen işlenmiş etin 1/3'ü ve işlenmiş sütün 1/2'si yurt dışına ihraç edilmektedir (Nivievskiy ve von Cramon-Taubadel, 2011: 6; Akhramovich vd., 2015: 55).

2014 yılında 860 milyon dolarlık et ve et ürünleri ihracatı gerçekleştirilmiştir. Taze ve dondurulmuş domuz eti, sığır eti, kanatlı eti, sosis ve konserve edilmiş et en çok ihraç edilen ürünlerin başında gelmektedir. Son 15 yıllık dönemde et ve et ürünleri ihracatı 8 kattan fazla bir artış göstermiştir. 2014 yılında 124 bin ton et ve et ürünleri ihraç edilmiş ve bunun %97'si Rusya'ya, %2,8'si ise Kazakistan'a ihraç edilmiştir. 2014 yılında 11,5 bin ton domuz eti ihraç edilmiş ve 57 milyon dolar gelir edilmiştir. Domuz etinin neredeyse tamamı Rusya'ya ihraç edilmektedir.

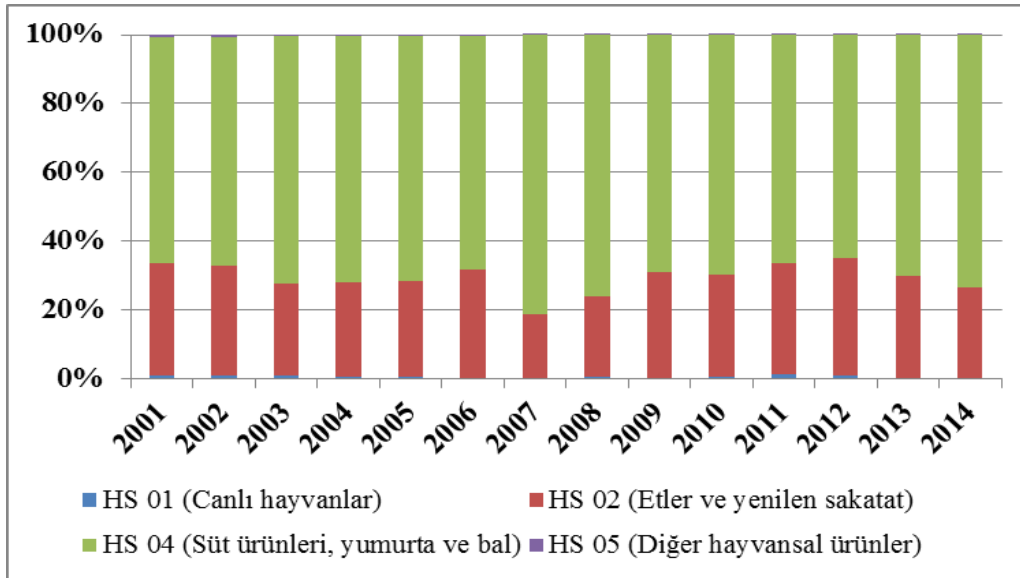
Beyaz Rusya, süt ve süt mamulleri ihracatı bakımından dünyada ilk 15'de yer almaktadır. En çok ihracatı yapılan süt ürünleri arasında peynir, tereyağı ve krema yer almaktadır (Nivievskiy ve von Cramon-Taubadel, 2011: 13). 2001-2014 döneminde süt ve süt ürünleri ihracatı 12 kattan fazla artış göstererek 177 milyon dolardan 2,3 milyar dolara ulaşmıştır. 2014 yılı itibarıyla toplam canlı hayvan ve hayvansal ürünler ihracat değerinin %73,2'sini süt ve süt ürünleri, %26,6'sını et ve %0,2'sini diğer hayvansal ürünler oluşturmaktadır. 2001-2014 yılları arasında canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin ithalatı da önemli düzeyde artış göstermiştir. 2001 yılında canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin ithalat değeri yaklaşık 50 milyon dolar iken, 2014 yılında 450 milyon dolara ulaşmıştır (Tablo 3).

Beyaz Rusya'nın canlı hayvan ve hayvansal ürünler dış ticareti incelendiğinde net ihracatçı bir ülke oluşu anlaşılmaktadır. 2001-2014 yılları arasında canlı hayvan ve hayvansal ürünler ihracatı sürekli büyüme kaydetmiş ve dış ticaret dengesi her yıl fazla vermiştir. 2001 yılında canlı hayvan ve hayvansal ürünler dış ticaret dengesi 220 milyon dolar fazla vermişken, 2014 yılında 2,7 milyar dolar fazla vermiştir.

Tablo 3. Beyaz Rusya'nın canlı hayvan ve hayvansal ürünler dış ticareti

Yıllar	Hayvansal Ürünler İhracatı (Bin \$)	Toplam İhracat İçindeki Payı (%)	Hayvansal Ürünler İthalatı (Bin \$)	Toplam İthalat İçindeki Payı (%)	Hayvansal Ürünler Dış Ticaret Dengesi (Bin \$)
2001	270.043	3,62	49.217	0,59	220.826
2003	350.828	3,53	99.228	0,86	251.600
2005	704.343	4,41	157.519	0,94	546.824
2007	1.198.181	4,94	96.638	0,34	1.101.543
2009	1.505.719	7,07	148.704	0,52	1.357.015
2011	2.613.823	6,31	361.341	0,79	2.252.482
2013	3.351.091	9,01	437.827	1,02	2.913.264
2014	3.233.794	8,96	448.594	1,11	2.785.200

Kaynak: INTRACEN veri tabanı

Şekil 3. Beyaz Rusya'da hayvansal ürünlerin ihracat yapısı

Beyaz Rusya'nın canlı hayvan ve hayvansal ürünler ihracatı incelendiğinde BDT ülkelerinin en temel pazar olduğu görülmektedir. Özellikle Rusya önemli bir pazarı oluşturmaktadır. Tarımsal ürünlerin %80'den fazlası ve hayvansal ürünlerin %90'dan fazlası Rusya'ya ihraç edilmektedir (Shpak ve Pilipuk, 2014: 149). Rusya özellikle et ve süt ürünleri ihracatı açısından büyük bir pazarı oluşturmaktadır. Son 15 yıllık dönemde Rusya'ya yapılan hayvansal ürünler ihracatı 10-11 kattan fazla artış göstermiştir. Örneğin, Rusya'ya olan

hayvansal ürünler ihracatı 2001 yılında yaklaşık 245 milyon dolar iken, 2014 yılında 3 milyar dolara ulaşmıştır. Beyaz Rusya coğrafi konumu itibariyle Rusya pazarına yakın olması nedeniyle büyük bir avantaja sahiptir. OECD-FAO Küresel Tarımsal Görünüm Raporuna göre gelecek 10 yıl içinde Rusya'nın et ve süt ürünlerine olan talebinde önemli düzeyde artış olacağı tahmin edilmektedir (Nivievskiy ve von Cramon-Taubadel, 2011: 14). Günümüzde Rusya ile birlikte Kazakistan ve Ukrayna gibi diğer BDT ülkelerine de hayvansal ürünler ihraç edilmektedir (Akhramovich vd., 2015: 57).

3.4.Beyaz Rusya'nın canlı hayvan ve hayvansal ürünlerinin rekabet gücü analizi

Bu çalışmada Beyaz Rusya'nın hayvansal ürünler ticaretindeki rekabet gücü Balassa'nın açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler (AKÜ) indeksi kullanılarak ölçülmüştür. Araştırma sonuçları Tablo 4'de sunulmaktadır. 2001-2014 dönemi için canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin AKÜ indeks değerleri incelendiğinde HS 02 ve HS 04 ürünlerine ait AKÜ indeks değeri 1'in üzerinde seyrederken, HS 01 ve HS05 ürünlere ait AKÜ indeks değeri ise 1'in altında seyretmektedir. Buna göre Beyaz Rusya HS 02 ve HS 04 ürün gruplarında karşılaştırmalı avantaja sahipken, HS 01 ve HS 05 ürün gruplarında ise karşılaştırmalı dezavantaja sahiptir. 2001-2014 döneminde Beyaz Rusya'nın HS 02 ve HS 04 ürünlerine ait Balassa'nın AKÜ indeksi sürekli artış göstermektedir. Bu dönemde HS 02 ürün grubuna ait AKÜ indeks değeri %90 artarken, HS 04 ürün grubuna ait AKÜ indeks değeri %155 oranında artış göstermiştir. HS 01 ve HS 05 ürün grubuna ait AKÜ indeks değerleri ise incelenen dönemde gerilemiştir.

Hayvancılık sektörü halen Beyaz Rusya'nın tarımsal üretimindeki liderlik konumunu korumaktadır. Günümüzde Beyaz Rusya hayvansal ürünler üretimi ve ihracatı bakımından önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak geçen 20 yılda hayvancılık sektörüne yönelik uygun politika ve planların zamanında geliştirilmemesi sonucu hayvancılık sektörü yeterince gelişme gösterememiştir. Bu nedenle günümüzde hayvansal ürünlerin ihracatından elde edilen gelir, potansiyel gelirin altında kalmaktadır. Günümüzde dünya hayvansal ürünler ticaretinde AB ülkelerinin öne çıktığı görülmektedir. Beyaz Rusya'nın küresel piyasadaki pazar payının arttırılması için katma değeri görece daha yüksek ürünler üretilmeli ve alternatif pazarlara yönelinmelidir.

Tablo 4. Beyaz Rusya'nın Hayvan ve Hayvansal Ürünlerine Ait AKÜ İndeks Değeri

Yıllar	HS 01	HS 02	HS 04	HS 05
2001	0,19	1,78	4,92	0,44
2002	0,20	1,47	4,38	0,32
2003	0,25	1,48	5,38	0,25
2004	0,23	1,77	6,28	0,32
2005	0,18	1,99	7,29	0,19
2006	0,10	2,57	7,99	0,18
2007	0,14	1,59	9,02	0,11
2008	0,22	1,77	7,82	0,12
2009	0,13	3,05	10,29	0,18
2010	0,47	4,09	13,28	0,21
2011	0,66	3,18	9,01	0,14
2012	0,48	3,40	9,17	0,15
2013	0,24	4,02	12,55	0,20
2014	0,05	3,39	12,53	0,20

Kaynak: Yazar tarafından hesaplanmıştır

4.Sonuç

Sovyetler Birliği döneminde Beyaz Rusya ağırlıklı olarak tarımsal üretici bir ülke komundaydı. Son 20 yılda hizmetler ve sanayi sektörünün GSYİH'daki payları hızla artarken, tarımın payı giderek azalmıştır. Buna rağmen tarım sektörü halen ulusal ekonominin önemli bileşenlerinden biri olma özelliğini korumaktadır. Özellikle hayvancılık ülke ekonomisinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Hayvancılık sektörü, başta gıda güvenliğinin sağlanması, ihracatın arttırılması ve sanayiye hammadde sağlanmasında önemli görevler üstlenmektedir. Bu nedenle hayvancılık sektörü önemli oranda desteklenmektedir. Günümüzde hayvancılık sektöründe izlenen politikalar ile sektörün verimlilik ve karlılık düzeyinin artırılması amaçlanmaktadır.

Bu araştırmada Beyaz Rusya'nın canlı hayvan ve hayvansal ürünler ihracatındaki rekabet gücü analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre Beyaz Rusya et ve süt mamulleri ihracatında rekabet gücüne sahiptir. Son 15 yıllık dönemde et ve süt mamulleri ihracatı önemli düzeyde artış göstermiştir. Beyaz Rusya'nın en önemli pazarını Rusya oluşturmaktadır. Bununla birlikte Kazakistan ve Ukrayna gibi diğer BDT ülkeleri Beyaz Rusya açısından çok cazip bir pazarı oluşturmaktadır. Hayvansal ürünlerin özellikle et, süt ve süt mamullerinin üretim kaliteleri yükseltilerek dış piyasadaki pazar payı artırılabilir. Bununla birlikte hayvancılık sektörünün gelişmesine yönelik destek politikaları oluşturulmalıdır. Zira birçok gelişmiş AB ülkelerinde hayvansal üretimde istikrarın sağlanması amacıyla rasyonel

politikalar uygulanmıştır. Bunun sonucunda hayvansal ürünlerin üretiminde uzmanlaşmışlar ve küresel piyasalarda önemli bir ihracatçı ülke konumuna gelmişlerdir.

Kaynakça

- Aiginger, K. (2000). Specialisation of European Manufacturing, Australian Economic Quarterly, 2, 81-92.
- Akhramovich, V., Chubrik, A. ve Shymanovich, G. (2015). Agri-Food Sector of Belarus: Trends, Policies and Development, IPM Research Centre, Minsk.
- Bashimov, G. (2013). Türkmenistan Süt Sektörünün Mevcut Durumu: Fırsatlar ve Zorluklar, Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 2 (2), 197-203.
- Bashimov, G. (2016). Rusya'nın Tarım Ürünlerinde Karşılaştırmalı Üstünlüğü, İktisadi Yenilik Dergisi, 3 (2), 19-26.
- Bojnec, S. (2003). Three Concepts of Competitiveness Measures for Livestock Production in Central and Eastern Europe, Agriculturae Conspectus Scientificus, 68 (3), 209-220.
- Bojnec, S. ve Ferto, I. (2009). Agro-food trade competitiveness of Central European and Balkan countries, Food Policy, 34 (5), 417-425.
- Bojnec, S. ve Ferto, I. (2014). Meat Export Competitiveness of European Union Countries on Global Markets, Agricultural and Food Science, 23 (3), 194-206.
- Cerraresi, L. ve Banterle, A. (2015). Agri-food Competitive Performance in EU Countries: A Fifteen-Year Retrospective, International Food and Agribusiness Management Review, 18 (2), 37-62.
- Çoban, O., Peker, A.E. ve Kubar, Y. (2010). Türk Tarımının Avrupa Birliği Ülkeleri Karşısındaki Sektörel Rekabet Gücü, S.Ü. İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 20, 247-266.
- Çukur, F. ve Saner, G. (2005). Konvansiyonel ve Ekolojik Hayvancılık Sistemlerinin Sürdürülebilirliği ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme, ADÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 2 (1), 39-44.
- Erkan, B. (2012). Türkiye'nin Geleneksel İhraç Tarım Ürünlerinde Uzmanlaşma Düzeyi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 4 (1), ISSN: 1309-8012 (Online)
- Fertő, I. ve Hubbard, L. J. (2003). Revealed Comparative Advantage and Competitiveness in Hungarian Agri-Food Sectors, World Economy, 26 (2), 247-259.
- Havrila, I. ve Gunawardana, P. (2003). Analysing Comparative Advantage and Competitiveness: An Application to Australia's Textile and Clothing Industries, Australian Economic Papers, 42(1), 103-117.
- Ishchukova, N. ve Smutka, L. (2013). Revealed Comparative Advantage of Russian Agricultural Exports, Acta Univ. Agric. Silvic. Mendelianae Brun. 61 (4), 941-952.
- Laursen, K. (1998). Revealed Comparative Advantage and the Alternatives as Measures of International Specialization, Danish Research Unit for Industrial Dynamics, DRUID Working Paper No: 98-30.
- Nivievskiy, O. ve von Cramon-Taubadel, S. (2011). Dairy Supply Chain in Belarus: Bottlenecks and the scope for improvements, Policy Paper, Berlin Economics, Berlin.

- Shpak, A. ve Pilipuk, A. (2014). The Growth and Performance of the Belarusian Agro-food Industry in 2004-2012, *Problems of World Agriculture*, 14 (4), 149–157.
- Smirnova, D.N. (2015). Analysis of Development of Dairy Cattle in the Republic of Belarus, içinde IX. International Student Scientific Practical Conference “Scientific Potential of the Youth-the Future of Belarus”, 3rd April, 120-122, Pinsk, Republic of Belarus.
- Şahinli, M.A. (2012). Rekabet Gücü: Türkiye ve Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Canlı Hayvancılık Sektörünün Durumu, *YYÜ Tarım Bilimleri Dergisi*, 22 (2), 91-98.
- Thornton, P.K. (2010). Livestock Production: Recent Trends, Future Prospects, *Philosophical Transactions of the Royal Society B*, 365, 2853-2867.
- Vlachos, I.P. (2001). Comparative Advantage and Uncertainty in the International Trade of Mediterranean Agricultural Products: An Empirical Analysis, *Medit*, 12(4), 42-49.
- Utkulu, U. ve İmer, H. (2009). Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörünün Avrupa Birliği Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü Karşısındaki Rekabet Gücünün Alt Sektörler Düzeyinde Ölçülmesi, *Rekabet Dergisi*, Sayı: 36, 3-43.